

Östra Sallerups kyrka

55.8014, 13.7292

Östra Sallerups kyrka tillkom under slutet av 1100-talet då biskop Absalon Hvide i Lund upplät mark på sina ägor. Vid 1100-talets mitt stod Lunds domkyrka klar och många stenarbetare stod nu arbetslösa och tillgängliga för att bygga stenkyrkor i landskapet. En stenkyrka med tjocka murar och högt sittande små fönster vara även bra till försvar. I orostid skulle den kunna ge skydd åt traktens folk.

Kyrkan byggdes i tidigmedeltida romansk stil och stod färdig 1180. Delar av denna ursprungliga kyrka finns fortfarande kvar, i form av absiden, koret, norra väggen samt väggen in mot tornet.

Precis som många andra kyrkor så har Östra Sallerups kyrka byggts ut i omgångar allt eftersom församlingen expanderat och byggmodet växlat.

Under 1400-talet försågs innertaket med valv och vid 1700-talets mitt revs västgaveln. Kyrktornet som tidigare varit fristående byggdes då ihop med kyrkan.

1864 behövdes mer plats och en tillbyggnad åt söder uppfördes för att få plats med fler bänkar. 1896 behövde man ännu mer plats och ett beslut togs att ta bygga en läktare i den södra tillbyggnaden. På läktaren gjorde man också plats för kyrkans första orgel.

Denna läktare revs dock i samband med en restaurering i början av 1960-talet, då även ett nytt vapenhus byggdes. När fundamentet skulle gjutas hittades en murad grav med tillhörande monument över kyrkoherde Jöns Henriksson som dog 1689. Graven hade "legat i vägen" när man 1864 skulle bygga trappan till sidoskeppet. På gravtumbans västra gavel uppmanar prästen efterkommande att skydda detta monument från förstörelse. Så blev det dock inte utan monumentet slogs sönder och delarna användes som fyllning i trappan. Delar av monumentet som hade formen av en stor stenkista finns nu placerad i kyrkomuren på kyrkans norra sida. Jag återkommer strax till denne märklige präst.

Tornet är daterat till 1500-talets början. Storklockan är från 1550 men omgjuten två gånger - 1852 och 1949. Lillklockan är från 1617, skänkt till kyrkan av dåvarande kyrkoherden Per Nilsson.

Vid en restaurering i mitten av 1930-talet fick kyrkan nya fönster. Bland annat det färgrika altarfönstret skapat av Hugo Gelin, med en bild som föreställer Kristus med uppsträckta välsignande händer. Bilden är inramad med texten "Gud vare tack som giver oss seger genom vår Herre Jesus Kristus". Under Kristus står "Jag lever i skolen ock leva".

Den stora ljuskronan skänktes av kyrkliga syföreningen 1903. De två mindre är troligen samtida, men den lilla ljuskronan i koret är sannolikt äldre.

Predikstol kom på plats i samband med tillbyggande av kyrkan 1864. Den gamla sålde tillsammans med bland annat en altarpupp på auktion för 39 riksdaler och 49 öre.

Orgel om kom på plats 1965 är tillverkad av Mårtenssons orgelfabrik i Lund och ersatte en äldre orgel från 1895, samtidigt som fasaden revs.

Målningarna i koret och absiden är från 1220-talet av den så kallade Finjamästaren eller av någon från hans verkstad. Målningarna på valven är från mitten av 1600-talet. Rankorna med liljor, druvklasar och äpplen symboliserar liv, kärlek och synd. Målat finns också ett Carl XI:s monogram.

Dopfunten som är jämgammal med kyrkan, fick på 1960-talet sin nya plats till höger om altaret.

Prästen Jens Henriksen som på 1670 eller 80-talet försvenskade sitt namn till Jöns Henriksson, skapade också prästgårdsparken belägen söder om Östra Sallerups kyrka, och som är en av ett fåtal bevarade 1600-talsparker i Europa. Idén fick han förmodligen från sin barndom på Själland där hans far var trädgårdsmästare vid Fredriksborgs slott. Han lät här bland annat hylla kung Karl XI genom att låta lägga ut jättebokstäver av sten som bildar de latinska orden "Carlous XI monarch a Svecia". Förmodligen var texten menad att läsas kanske från kyrkornet eller från det lilla astronomiskt observatorium han låtit anlägga på en hög nordost om kyrkan.

Enligt en sägen har parken en svensk och en dansk sida. Prästen Jöns Henriksson använde parken för att skydda byn från förstörelse. När svenskarna kom visades kungahyllningen upp och när danskarna kom visades andra stensättningar som enligt samma sägen ska ha visat namn på danska hjältar.

Källor:

Webb: Hörby församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Webb: "Karl XI:s stenar".